Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad

Training programme attendance report under project

Project title: Sustainable Rural Development through Beekeeping

Title of the training: Demonstration and training on beekeeping practice

Place- Gadhane / Bhtji - **Dat-~~18~~ 20.11.16**

No. 20·11·16

Sr	Name of trainee	Age	Mobile	Signature
1	कृष्णा आरमाती कुडकार	[illegible]	9765661897	
2	प्रविन दिलीप ठाकूर	21	9730310404	Pravin
3	बाबासाहेब साहेबराव हाळणकर	35	9561408440	[illegible]
4	राजेश बंडू अधाने	25	9730914303	[illegible]
5	अधाने अरुण रमेश	27	9561989041	Gadhane
6	तुकाराम सोमिनाथ ठेंगडे	33	9890022529	Thengde
7	संतोष मुरलीधर शिंदे	39	9766413002	[illegible]
8	सचिन हंबु वाकळे	17	9527435060	[illegible]
9	गौरव तुळशीराम वाकळे	15	8698394795	[illegible]
10	श्री गंगाधर रामचंद्र अधाने	45	9860593971	गंगाधर
11	श्री अशोक जगन्नाथ अधाने	31	9623871987	Adhane
12	श्री पुंडलीक गोविंदराव जवळकर	65	9975401636	पी जी जवळकर
13	श्री जितेंद्र काशिनाथ अधाने	34	9975300969	[illegible]
14	श्री जनार्दन सोमीनाथ चव्हाण	26	9561911866	J. Chavan
15	श्रीकृष्ण चव्हाण	34	9970602981	V.ch
16	सुनिल चव्हाण	32	9975351931	S. Chavan
17	दिलीप चव्हाण	33	7758076829	[illegible]
18	आमोल आधाने		885083016	[illegible]
19	ज्ञानेश्वर अधाने	25	8600718387	ज्ञानेश्वर
20	बाळासाहेब . अधाने	29	9561084904	[illegible]

Signature of Project Assistant **Signature of PI**

Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad

Training programme attendance report under project

Project title: Sustainable Rural Development through Beekeeping

Title of the training: Demonstration and training on beekeeping practice

Place- Gadhane / Bhtji - **Dat-1~~8~~.11.16** 20.11.16

No.

Sr	Name of trainee	Age	Mobile	Signature
1	जगन्नाथ रंभाजी आधाने	66	9423153791	[signature]
2	गोरख भानुदास वाघ	33	9561590294	[signature]
3	साहेबराव विश्वनाथ जाधव	64	9665576713	[signature]
4	प्रभाकर विश्वनाथ चव्हाण	35	9975866681	[signature]
5	आजिनाथ तेजराव सोनवणे	31	9527674779	[signature]
6	प्रवीण उत्तम वाघ	32	9960693267	[signature]
7	संदीप सुखदेव आधाने	32	8600680779	[signature]
8				
9	शिवाजी [illegible]	८४	८६३०६३६०६९	[signature]
10	सुभाष सोमीनाथ ठेंगडे	40	9970626513	[signature]
11	संतोष सखाराम आधाने	35	9890497678	[signature]
12	बळीराम यशवंत वाघ	33	9561776637	[signature]
13	दत्तु उत्तमराव चव्हाण	39	9561625571	[signature]
14	सुनिल रघुनाथ चव्हाण	39	9960828525	[signature]
15	दीनानाथ विठ्ठलराव चव्हाण	43	नाही	[signature]
16	भाऊसाहेब पंडितराव [illegible]	53	9975880416	[signature]
17	दगडू आना वाघ		9689392276	[signature]
18	श्रीराम हरी तुपे	38	9860254558	[signature]
19	सोनाजी आधाने	45	9960966582	[signature]
20	दत्तू आधाने	38	9096943532	[signature]
	विनय जावळकर		9975401636	V.P. Jawalkar

Signature of Project Assistant **Signature of PI**

Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad

Training programme attendance report under project

Project title: Sustainable Rural Development through Beekeeping

Title of the training: Demonstration and training on beekeeping practice

Place- Gadhane / Bhtji - **Dat-~~18~~.11.16** 20.11.16

No.

Sr	Name of trainee	Age	Mobile	Signature
1	विजय शिवाजी शेळके	24	9763773182	[signature]
2	सुखदेव रामकिसन हरणे	22	9850676310	[signature]
3	गणेश अंबादास अधाने	28	9552980375	[signature]
4	संतोष वंदु अधाने	25	7588196670	[signature]
5	किशोर अधाने	28		[signature]
6	दत्ता बाबूराव	40		[signature]
7	पो. बि. अधाने	35	9960725321	[signature]
8	रावसाहेब पंढरीनाथ चव्हाण	30	9860687181	[signature]
9	सचिन पुंडलिक चव्हाण	25	9860640948	[signature]
10	दादाराव आसाराम अधाने		9860471952	दादाराव
11	गणेश कारभारी अधाने		9975421673	[signature]
12	गिरजाबाई फकीरराव		9172992548	G. Adhane
13	Lalit Javalkar	24	9595953135	[signature]
14	Walkle. Rajendra B.	45	9422810657	[signature]
15	Adhane Gamdha Bangira	50	9960739968	[signature]
16	Vikas Chavan	19	7776022756	
17	ganesh Jadhav	20	9422529855	
18	pravin Holkar	22	9420721323	
19	विशाल जवळकर	25		
20				

Signature of Project Assistant **Signature of PI** [signature]

Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad

Training programme attendance report under project

Project title: Sustainable Rural Development through Beekeeping

Title of the training: Demonstration and training on beekeeping practice

Place- Gadhane / Bhtji - **Dat-18.11.16**

No. 20.11.16

Sr	Name of trainee	Age	Mobile	Signature
1	Ganesh A. wakle	32	9975487277	Ganesh
2	वैजनाथ विश्वनाथ वहाळ	43		Aravan
3	रघुनाथ विठ्ठलराव जाधव	56	9766218571	[illegible]
4	Atul waghwase	50	9637310055	[illegible]
5	Janardhan Ambhore	39	9923992588	[illegible]
6	लक्ष्मण पिराजी शिरसाठ	27	9860498880	[illegible]
7	रमेश राजाराम हेलकर	45	9975556585	R R M
8	लक्ष्मण पंडीत गवळी	34	9766427628	LAXMAN Gav
9	ज्ञानेश्वर काशिनाथ मडे	43	9730079123	[illegible]
10	राजू रंगनाथ चव्हाण	41	9075716000	[illegible]
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				

Signature of Project Assistant **Signature of PI**

Enhancement in the productivity of pomegranate due to bee keeping

मराठवाडा

घरावर वीज पड
परळी वैजनाथ, ता. ९
(ता.९) सायंकाळी सा
वीज पडल्याने सानप कु
घटनास्थळी भेट देऊन
रोडवरील शिवाजीनगर

सकाळ 10 Sept-2017.

मधमाशांमुळे डाळिंबाला बहार!

तीन एकरांत चारशे क्विंटल उत्पादन, भडजीतील शेतकऱ्याला यश

संडे स्पेशल

जगन्नाथ चव्हाण

गदाना (जि. औरंगाबाद), ता. ९ : मधमाशी. निसर्गाचा समतोल ठेवणारा, शेतकऱ्यांचा महत्त्वपूर्ण मित्रकीटक. रासायनिक खते, कीटकनाशकांचा बेसुमार वापर करून आर्थिक संकटात सापडलेल्या शेतकऱ्यांना पुन्हा मधमाशांचे महत्त्व पटू लागले आहे. फळबागांमध्ये मधपेट्या ठेवल्याने परागीभवन होऊन उत्पादन तिपटीने वाढल्याची अनेक उदाहरणे पाहायला मिळत आहेत. खुलताबाद तालुक्यातील भडजी या गावातील शेतकऱ्याने असाच प्रयोग केला असून, तीन एकरांत चारशे क्विंटल डाळिंबाचे उत्पादन घेतले आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठातील प्राणिशास्त्र विभागाचे डॉ. भालचंद्र वायकर यांनी या शेतकऱ्याला मार्गदर्शन केले. त्यांनी जिल्ह्यात एकशे वीस ठिकाणच्या वेगवेगळ्या बागांत मधपेट्या ठेवण्याचा प्रयोग केला आहे.रत्नाकर वाकळे (भडजी, ता. खुलताबाद) यांची सात एकर शेती आहे. चार वर्षांपूर्वी तीन एकरांत त्यांनी डाळिंबाची १८०० झाडे लावली. मधमाशांचे महत्त्व जाणणाऱ्या वाकळे यांनी डिसेंबर २०१६ मध्ये गदाना येथील मधमाशीपालन शिबिरात सहभाग घेतला. या शिबिरात डॉ. भालचंद्र वायकर यांनी मार्गदर्शन केले. शिबिरातच वाकळे यांना मोफत तीन मधपेट्या (एका पेटीत हजारो मधमाशा असतात.) देण्यात आल्या. त्यांनी मधमाशांची काळजी घेतली. डॉ. वायकर यांनी वेळोवेळी शेतात भेट दिली. जानेवारी २०१७ मध्ये झाडे डाळिंबांनी लगडली. बागेत मधपेट्या ठेवल्यानंतर तीन एकरांत तब्बल ४० टन म्हणजेच चारशे क्विंटल डाळिंबाचे उत्पादन मिळाले. पूर्वीच्या तुलनेत तीन पट अधिक व दर्जेदार फळे मिळाली. चांगला दर मिळाला. बागेत मधपेट्या नसताना तीन एकरांत केवळ बारा टन डाळिंबाचे उत्पादन मिळाले होते. मधमाशांमुळे परागीभवन होऊन उत्पादनात उच्चांक गाठला. वाकळे यांनी २० टन डाळिंबे जागेवरच व्यापाऱ्यांना विकली. यातून सव्वासहा लाख रुपये मिळाले. नंतर शिर्डी, राहता, नाशिक येथील बाजारपेठांत स्वतः दहा टन डाळिंबांची विक्री केला. सध्या दहा टन डाळिंबे बागेत आहेत. यंदा १८ लाखांचे उत्पन्न गृहित धरले होते; परंतु भाव घटल्याने १३ लाखांपर्यंत रक्कम हाती येऊ शकेल, असे ते सांगतात.

दरम्यान, डॉ. वायकर यांनी वाकळे यांच्या बागेची गेल्या सात सप्टेंबरला पाहणी केली. डॉ. भगवान साखळे व अन्य अधिकारी, शेतकऱ्यांनी डाळिंबाचा दर्जा, एकसमान आकार पाहून समाधान व्यक्त केले.

मधमाशीपालनाच्या शिबिरात सहभाग घेतला. डॉ. भालचंद्र वायकर यांच्या मार्गदर्शनाने प्रभावित झालो. नंतर मला मधपेट्या मोफत देण्यात आल्या. मी डाळिंबाच्या बागेत मधपेट्या ठेवल्या. या प्रयोगामुळे उत्पादन १२ टनांवरून ४० टनांवर पोचले.
– रत्नाकर वाकळे, शेतकरी

विषमुक्त पीक तयार करण्यासाठी मधमाशीपालनाचा अवलंब मोठ्या प्रमाणात करण्यात येत असून, शेतकऱ्यांना यश मिळत आहे. मधमाशीमुळे डाळिंबातील दाणा भरदार बनून त्यात गोडव्याचे प्रमाण वाढते. सध्या दर्जेदार पिकांनाच चांगली बाजारपेठ मिळत आहे.''
– डॉ. भालचंद्र वायकर, प्राणिशास्त्र विभाग,
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ

भडजी (ता. खुलताबाद) येथील रत्नाकर वाकळे यांच्या बागेतील डाळिंब.

मधपेट्या ठेवण्याआधी डाळिंब बागेची स्थिती.

Bee in Crop Pollination

Sustainable Rural Development through Beekeeping.
(DBT Sponsored Project)
ISI
Indian Standard Institute

मधमाशांमार्फत परागीभवन झाल्यामुळे डाळींब उत्पादनात झालेली वाढ

अ. क्र.	शेतकऱ्याचे नाव	मोबाईल नं.	क्षेत्र (एकर)	उत्पादनातील फरक			वाढ (%)
				मधपेटी नसताना उत्पादन (टन)	मधपेटी ठेवल्या नंतर उत्पादन (टन)	उत्पादनात वाढ (टन)	
१	अरविंद वाल्मीक नरोडे	८८०६८५२५३४	४ एकर	२८.००	४३ .००	१५.००	५३.५७ %
२	सुखदेव रामकिसन हरणे	९८५०६७६३१०	१ एकर	०७.००	१२.००	०५.००	७१.४३ %
३	प्रशांत नानासाहेब पवार	९०९६६२१३१२	३ एकर	२५.००	५०.००	२५.००	१००.०० %
४	विजय शिवाजी शेळके	७७७३९०३७२५	३.२० एकर	३५.००	५०.००	१५.००	४२.८५ %
५	नानासाहेब एकनाथ पवार	९०९६६२१३१२	३ एकर	२५.००	५०.००	२५.००	१००.०० %
६	रत्नाकर गणपत वाकळे	९५६१५५४६१४	३ एकर	१२.००	४०.००	२८.००	२३३.३३ %
७	सुनिल पुनमचंद वर्मा	९४२२७०७१७१	६ एकर	१४.००	२०.००	०६.००	४२.८५ %
८	साईनाथ रामकिसन पवार	७७५६८०९१०८	४ एकर	१५.००	२०.००	०५.००	३३.३३ %
९	अशोक जनार्दन कुबेर	७०८३३५४६६७	२५ गुंठे	०१.७०	०२.५०	०.८०	४७.०५ %
१०	अशोकराव साखळे		२ एकर	०६.००	१२.००	०६.००	१००.०० %
११	बळीराम किसन कुकलारे	८६००९६९१४०	२ एकर	२३.००	३२.००	०९.००	३९.१३ %
१२	सुभाष सुर्यभान वाकळे	९८६०२७५८७२	१ एकर	०७.५०	१७.००	०९.५०	१२६.६६ %
१३	अशोक आबाराव आहेर	९००४५२२१०४	२ एकर	१६.००	२२.००	०६.००	३७.५०%
१४	बाबासाहेब दौलतराव मते	९४२१९७९६०७	२ एकर	२०.००	३०.००	१०.००	५०.०० %
१५	राजेंद्र बाबुराव वाकळे	९४२२८१०६५१	२.२० एकर	१०.००	१४.००	०४.००	४०.०० %
१६	सुर्यभान बाबासाहेब मते	९८५०९८६१११	८ एकर	८०.००	११०.००	३०.००	३७.५० %
१७	वैजनाथ शिवराम कुबेर	९४२०२८५४२२	१.२० एकर	१८.००	२५.००	०७.००	३८.८८%
१८	किशोर पाटील	९८९०८०६५५३	१ एकर	११.००	१६.००	०५.००	४५.४५%
१९	विक्रम बाबुराव कदम	९६६५६६००४८	१ एकर	०२.००	०३.००	०१.००	५०.०० %
२०	विजय सुदामराव मते	७५८८५३६५०२	४ एकर	४०.००	५५.००	१५.००	३७.५० %
२१	चेतन नानासाहेब पवार	७९७२५६४३५९	३ एकर	२५.००	५०.००	२५.००	१००.०० %
२२	भानुदास रामकिसन पवार	८३२९५११३४४	४ एकर	१५.००	२०.००	०५.००	३३.३३ %
२३	रावसाहेब सुखदेव दहातोंडे	८८३०३३५६७३	१ एकर	१५.००	१८.००	०३.००	२०.०० %
२४	निकीता प्रशांत पवार	९०९६६२१३१२	१.२० एकर	११.००	१४.००	०३.००	२७.२७ %
२५	केशव किसन धोत्रे		१ एकर	*०७.००	१०.००	०३.००	४२.८५ %
२६	महादु शंकर काकडे	८६००९६९१४०	१ एकर	*०५.००	०७.००	०२.००	४०.०० %
२७	कचरु हीरालाल बडुगे	८६००९६९१४०	१ एकर	*०५.५०	०८.००	०२.५०	४५.४५ %
			५९.२५	४७९.७०	७५०.५०	२७०.८०	५६.४५ %

DR. B. B. WAYKAR
(M.Sc. M.Phil, Ph.D. F.S.L.Sc.)
Professor
Department of Zoology
Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada
University, Aurangabad - 431004.

Results / evidence of Bee keeping